

Titel og tema for denne podcast er: Opstart i dagtilbud

M: Mand, Simon Juul

K1: Anette Petersen

K2: Joan Hansen

M: Velkommen. Du lytter nu til en podcast produceret af specialrådgivningen på Synscenter Refsnæs. Denne podcast er en del af en serie i et podcastkursus for forældre til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse. I hver podcast kan du lytte til et relevant tema i forhold til småbarnet, førskolebarnet, skolebarnet eller det tidlige ungdomsliv. Kurset består af en podcastserie lavet i samarbejde mellem Landsforeningen af forældre til blinde og svagsynede, Synscenter Refsnæs og Institutet for blinde og svagsynede: IBOS. Mit navn er Simon Juul, og jeg vil guide dig gennem denne podcast sammen med din underviser Anette Petersen, som er synskonsulent på småbørnsområdet i specialrådgivningen. Som forælder til et barn med alvorlig synsnedsættelse kan du få rådgivning til, hvordan barnet får en god start i dagtilbuddet. Når barnet starter i dagtilbud, kan der melde sig mange praktiske og pædagogiske spørgsmål. Denne podcast er til forældre med et barn med alvorlig synsnedsættelse, der skal dagtilbud eller netop er startet i dagtilbud. Vi håber, at den kan være til en hjælp og medvirke, at barnet får et godt forløb de næste år i dagtilbuddet. I denne podcast henviser vi til den nationale forløbsbeskrivelse som socialstyrelsen udgav i 2016. Ekspertter fra Synscenter Refsnæs var med til at skrive forløbsbeskrivelsen, der tager afsæt i vores mange års erfaring med børn med synsnedsættelse og den bedste viden på området. Anette vil komme ind og berøre følgende punkter: Barnets trivsel og udvikling og være en del af et børnefællesskab, sprogudvikling og kommunikation, ADL, eller almen daglig levevis, orientering og mobility, den voksnes rolle i legen, og man må stille krav til sit barns dagtilbud. Til sidst vil der være en opsamling i forhold til styrkelse af barnets selvstændighedskompetencer. Socialstyrelsen har udarbejdet en forløbsbeskrivelse af rehabilitering og undervisning af børn og unge med alvorlig synsnedsættelse 0-18 år. I forløbsbeskrivelsen står der blandt andet skrevet, at en målrettet højspecialiseret indsats fremmer inklusion og samfundsdeltagelse for børn og unge med alvorlig synsnedsættelse. Indsatsen sigter på at styrke den enkeltes funktionsevne, aktivitet og deltagelse. Dette sker ved en individuel og en familierettet indsats i daginstitutionerne, grundskolen og ungdomsuddannelse. Dette afsnit vil handle om opstart i dagtilbud 3-6 år. Her vil Anette komme

ind over følgende emner: Hvordan griber vi det an, når barnet skal starte i dagtilbuddet, forløbsbeskrivelsen, og barnets synsnedsettelse og tværfagligt samarbejde. Og nu, over til Anette.

K1: Når I som forældre skal tage stilling til de rigtige valg af institution til jeres barn, så må I gerne stille krav til hvilket dagtilbud, som I oplever, er det bedste for jeres barn. Det skal dog alligevel lige pointeres, at det ikke altid er muligt at vælge imellem flere forskellige dagtilbud. Et råd kan være at invitere jeres lokale synskonsulent med ud på besøg og se de forskellige institutioner. De fleste synskonsulenter har erfaringer med institutioner, der er lige netop i jeres lokalmiljø. Er der tale om et specialdagtilbud, vil det også være en god ide at invitere jeres sagsbehandler med. Inden opstart i institutionen er det altid en god ide at få aftalt et for-besøg, hvor I forældre kan holde et møde med institutionspersonale og med jeres lokale synskonsulent. Husk, at det er jeres barn, at samtalen handler om, og at det faktisk er jer som forældre, der har den største viden om jeres barns synsdiagnose. Det er jer, der kender jeres eget barn allerbedst. Jeres synskonsulent er deltagende ved møde som støtte for både jer og jeres barn og til at yde en specialpædagogisk vejledning af institutionspersonalet. Et godt samarbejde lige fra starten af mellem forældre, lokal synskonsulent og institutionspersonalet vil blandt andet være med til, at barnet føler sig tryk og får en god opstart i institutionen. Barnet vil derved opleve, at der er kompetente voksne, som der tager styring omkring de ydre omstændigheder. Og det gør faktisk også, at jeres barn kan slappe af, når det starter i institutionen. Synskonsulenten kan være behjælpelig med vejledning omkring indretning, lys og hjælpemidler, som lige netop jeres barn kan have brug for. En god start i institutionslivet er vigtig for alle børn. Der er ikke to børn, der er ens. Det gælder også børn med synsnedsettelse. Husk, at institutionspersonalet altid vil være behjælpelig med at hjælpe jer med lige netop at få lavet den rette indkøring af jeres barn.

M: Så hvis vi skal lave en lille opsamling på vejledningen til forældrene for det her afsnit, hvad kan det så være Anette?

K1: Jamen, jeg vil anbefale, at man spørger ind til institutionens pædagogik for at få en fornemmelse af, hvad det er for en institution, man er ude og besøge. Og så vil jeg egentlig også sige, at en god pædagogisk praksis og dygtige pædagoger, det tyder meget tit på høj faglighed i en institution, og det kan man godt få sig en fornemmelse af, når man er ude på et besøg. Og føle rigtig godt efter nede i maven. Er det her det rette tilbud for lige netop jeres barn? Og er man usikker som forældre på valget, så tag lige og reflekter godt over det, og kontakt jeres synskonsulent og få det vendt en ekstra gang. Og måske gå ud og besøg institutionen en gang mere. Det plejer at være en rigtig god ting.

K1: Jeg har været ude og interviewe en pædagog i en daginstitution i Kalundborg Kommune. Institutionen er en ressourceinstitution med plads til seks børn med særlige behov. Det er derfor tildelt ekstra pædagogressourcer. Denne institution har pædagogisk erfaring og viden omkring børn med synsnedsættelse. Her har jeg interviewet pædagog Joan Hansen. Joan, kan du fortælle lidt om jeres første møde med forældre, når I har et barn med særlige behov, der skal starte i jeres institution?

K2: Ja, vi får afsat et møde inden barnet starter uden barnet. (K1: Ja.) Hvor vi ligesom får snakket om, hvad problemerne eventuelt kan være med barnet, eller hvilke foranstaltninger vi skal gøre. Og så, og der har vi så forældrene inde, og så er der måske også en psykolog med, hvis det er inde over psykolog. Her får vi siddet med forældrene og snakket om, hvordan dagligdagen er her i børnehaven, og de fortæller om deres barn, og hvad vi – og for eksempel, skal han have en speciel plads i garderoben eller ved et vindue, og hvordan og hvorledes.

K1: I har også samarbejde med lokal synskonsulent, for jeg ved i har børn gående af og til (K2: Ja.) med alvorlige synsnedsættelse.

K2: Ja, vi har hende, jeg tror det er hver tredje måned eller hver fjerde måned, hun kommer forbi og er her tre timer og så ser, hvordan barnet i dagtilbuddet ser ud, om der skal ske nogle ændringer med hans plads, eller med lyset eller legepladsen, og hun har været ude og lege med børnene og følger faktisk en hel formiddag eller eftermiddag sammen med barnet. Og så melder hun tilbage til os, hvad vi måske kan ændre i barnets dagligdag.

K1: Ja, er det så også nogle gange pædagogiske tiltag, I går ind og ændrer på?

K2: Ja, det kan det være ja. For eksempel, hvis han skal sidde i et vindue, eller han skal sidde i en anden børnegruppe for at – det kommer an på, om det er en, der snakker meget eller snakker lidt, eller hvad vi skal tilbyde drengen ikke? Eller pigen.

K1: Når nu barnet starter i jeres daginstitution, så er der jo altid en indkøringsfase. (K2: Ja.) Går I ind og vejleder forældrene i forhold til indkøring af barnet?

K2: Ja, det gør vi. Ja, vi anbefaler, at den første dag, der er mor eller far med, og hvor de har en kort dag, måske en time eller halvanden. (K1: Ja.) Og så aftaler vi så den dag, hvor de har været her en time, hvordan næste dag skal være. Og så udvider det så lidt og lidt, og så til sidst er barnet her alene en hel formiddag. Så det er afhængig af barnet, om vi kan se det er ligeglad med, om mor eller far er her, eller om han er meget tryghedssøgende. (K1: Ja.) Og så starter de så med at have madpakke med, og så tager de så hjem efter madpakken. Og så næste dag, så kan det måske være, at de skal sove her og så med på legepladsen.

K1: Joan, det her – denne her børnehave er jo også en institution, hvor der er vuggestue i. (K2: Ja.) Gælder der den samme indkøring, når det et barn fra vuggestuen, der starter her?

K2: Ja, det gør der faktisk. Der skal de også være her i små bidder ad gangen, og med forældre.

(K1: Ja.) Så der kan indkøringen godt være over lidt længere tid. Fordi der er et barn mere afhængig af sine forældre end – et børnehavebarn er mere nysgerrigt og vil gerne lege med de andre børn og mister hurtigt interessen for sine forældre. (K1: Ja.) Det er i hvert fald det, vi oplever.

M: Andet afsnit vil omhandle barnets trivsel og udvikling. Her vil Anette komme ind på dagtilbudsloven og pædagogiske læreplaner.

K1: For at barnet kan få en god trivsel og gøre brug af sine egne ressourcer og kompetencer, så er det en forudsætning, at det pædagogiske personale modtager vejledning både fra jer som forældre og fra jeres lokale synskonsulent. De seende børn ser, hvad de voksne de gør, og lærer af det, men børn med en synsnedsættelse ser ikke altid detaljer og årsager og forstår måske derfor heller ikke sammenhængen af det sete. Det bliver nogle gange til brudstykker, de får oplevelser af. Ifølge dagtilbudsloven §7, skal børn have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, der fremme børnenes trivsel, sundhed, udvikling og læring. Det kan være godt at vide, at der findes pædagogiske læreplaner for alle børn. Dit barn det er ligesom alle andre børn og har derfor også krav på, at der bliver lavet en læreplan. Det betyder, at du i samarbejde med det pædagogiske personale kan finde ud af, hvordan at institutionen bedst understøtter dit barns kompetencer, som har en synsnedsættelse. I læreplanen skal der taget hensyn til hele børnegruppen, men jeres barn vil også en del af et børnefællesskab, og derfor er det hele sammensætningen af gruppen, der skal tilgodeses, og det skal understøttes i leg, og læring og udvikling blandt hele børnegruppen. Det er lederens ansvar, at eventuelle hjælpemidler anvendes i det pædagogiske arbejde, og at særlig tilrettelagte materialer fremskaffes til brug i det pædagogiske arbejde ud fra lige jeres barns behov. De pædagogiske læreplaner skal sikre, at jeres barn bliver en af børnefællesskabet og de forskellige læringsmiljøer. Derudover skal de også sikrer, at barnet er i trivsel, og at det udvikler sine kompetencer.

M: Så en opsamling af dette afsnit og vejledningsråd til forældrene, hvad kan det være?

K1: Jamen det kunne være lige netop, at I som forældre spørger ind til, hvordan dagtilbuddet vil sikre sig, at jeres barns synsnedsættelse tilgodeses i dagligdagen. Og så kan det også være, at I sikrer jer, at der er et godt samarbejde jeres synskonsulent og personalet i mellem. Og der må man gerne som forældre stille kritiske spørgsmål omkring det, hvis man mærker, at samarbejdet ikke helt er der.

K1: Her har jeg igen været ude og interviewe pædagog Joan Hansen. I forhold til de pædagogiske læreplaner – de nye læreplaner, der står der for eksempel børnefællesskaberne, de bliver fremhævet. Og jeg tænker, hvordan sikrer I jer, at barnet bliver en del af børnefællesskabet i læringsmiljøerne i jeres institution?

K2: Vi guider barnet til at finde nogen, til at være med i en leg. Og mange gange, så finde de hurtigt en bedste ven. (K1: Ja.) Og så kommer barnet i samme læringsgruppe som sin bedste ven. Og så guider vi ellers med, i legen og til det, vi nu laver. Og sørger for, at det ikke tuller rundt alene, men vi hjælper det ind i de lege, der nu er.

K1: Hjælper I også forældrene i forhold til hvilke børn, der er børnenes bedste venner i børnehaven? Jeg tænker på legeaftaler efter?

K2: Ja, altså vi opfordrer forældrene til at have legeaftaler i weekenderne eller efter børnehavetid, hvis barnet går tidligt hjem. Især hvis vi kan se, at der ikke er rigtig nogen børn, det leger med derhjemme. (K1: Ja.) Og så, men vi opfordre i hvert fald tit til, at dets bedste ven at søge den, også i fritiden.

K1: Ja. Hvordan i læringsmiljøerne, hvad gør I der af ekstra tiltag for, at barnet er aktivt deltagende?

K2: Aktivt, jamen der – vi har små læringsgrupper. (K1: Ja.) Og der, hvis der nu er børn med vanskeligheder, så er der maks fire børn i sådan en gruppe. Og der sørger vi for, at alle er med, og vi er på det niveau, som vi mærke, at gruppen er i, så alle kan byde ind med noget, og alle bliver hørt. Og der guider vi også til at spørge ind til barnet, hvis nu at vi kan se, at det bare sidder og ikke er med, så hjælper vi på vej og forsøger, at få dem med til at være med. Så alle børn er lige med.

K1: Ja, så på den måde sikrer I jer også at barnet bliver en del af børnefællesskabet? (K2: Ja, ja, ja, ja.)

M: Her i tredje afsnit vil Anette komme ind på at snakke om barnets sprogudvikling og kommunikation med fokus på sprogudviklingen og børnefællesskabet.

K1: Der skal være fokus på barnets sprogudvikling fra barnet er helt lille. Og det skal understreges, at en god sprogudvikling kommer simpelthen ikke af sig selv. Et barn med en synsnedstættelse har en sprogudvikling, som alle andre børn. Og når vi anbefaler, at der skal være en øget opmærksomhed på barnets sprogudvikling, så er det fordi, at jeres barn fra en tidlig alder kan være ekstra afhængig af at få udviklet et sprog til at kommunikerer og til både at bede og hjælp og til at forstå, hvad der sker omkring barnet. Sproget vil hjælpe barnet ved aktiv deltagelse i børnefællesskaberne, og barnet vil blive i stand til at kommunikerer i leg og kunne byde ind verbalt

med både ideer og brug af fantasi i rolleleg og også i dagligdagen. Et barn vil blive interessant, når det har oplevelser og erfaringer, som det kan dele ud af, og der skal det også bruge sproget. Det er de kompetencer, som barnet skal bruge til at bidrage både i leg og fortællinger, når barnet er en del af børnefællesskabet med de andre jævnaldrende børn. Der er meget sproglig læring i hjemmet. Og barnet lærer meget af at være aktiv deltagende både i hjemmet og også i institutionen. Og tager man blandt andet et barn med ud i køkkenet, så er der rigtig mange redskaber ude i et køkken, og ethvert redskab ude i køkkenet har et navn. Og det har også en anvendelsesmåde. Og når man så siger til barnet for eksempel, ”Kan du tage et piskeris i skuffen.”, så skal barnet både forstå, hvad skuffen er, og hvad en oplevelse af, at skuffen kan trækkes ud. Og barnet finder også piskeriset. Og piskeriset føles anderledes end en grydeske. Og et piskeris kan man bruge til at røre rundt med. Det vil sige, pludselig er der rigtig meget sprogstimulering ind over det egentlig bare at være med i køkkenet og finde et piskeris i en skuffe. Og det er en måde at sprogstimulerer sit barn på.

M: Så en opsamling til dette afsnit med vejledningsråd til forældrene, hvad kan det være Anette?

K1: Ja, i virkeligheden kunne der være rigtig mange vejledningsråd, fordi at kommunikation og sprogudvikling er et kæmpe emne. Men noget jeg kan anbefale, lige fra barnet er helt lille, det er, at man taler rigtig meget med sit barn. Selvom barnet ligger og er en lille baby, så fortæl, hvad I gør. Jo flere ord barnet får ind gennem sit øre, jo bedre bliver sprogudviklingen også. Og synge med sit barn, det er også en rigtig god ting. Det at barnet lærer rytmen i sproget via sang er en stor hjælp, også i sprogudviklingen. Og så lige netop, som jeg var inde på før – husk, at alting har et navn. Og det har ikke bare et navn, mange ting har også en anvendelse. For eksempel en lynlås i en jakke. Den kan lynes op og ned. Den kan åbne og lukke jakken. Men vi lyner jakken. Så husk, at når I lærer børnene et nyt ord, så fortæl også, hvordan ordet anvendes. Børnene skal også lærer rigtig mange begreber, og lige fra et barn med synsnedsettelse er lille, så er det faktisk vigtigt, at man anvender begreberne for børnene. Børnene skal hurtigt lærer højre og venstre. Det er i hvert fald rigtig giveligt at have lært det. Op, ned, bag ved, ved siden af. Tænk over det, og anvend ordene. det er ord, som vi bare selv som voksne bruger, men ikke altid tænker over, at børn har glæde af at bruge. Og det har et barn med synsnedsettelse. Så er der også det at læse bøger med sit barn. Og her vil jeg egentlig anbefale, at man kan hente en publikation på Synscenter Refsnæs side, som netop handler om, hvordan man læser med sit barn med en synsnedsettelse. Og så vil jeg sige, er man bekymret for sit barns sprogudvikling, så kontakt jeres pædagogiske personale i barnets dagtilbud.

M: Fjerde afsnit vil omhandle ADL - almen daglig levevis. Og her vil Anette komme ind på, hvordan barnet kan inddrages i dagligdagen.

K1: I det pædagogiske miljø, vil barnet være deltagende i de almen daglige gøremål fuldstændig som hjemme. Et barn med en synsnedsættelse skal også lære at klare sig selv og være i stand til at mestre sit eget liv. Og det kan for eksempel være, når barnet skal lære selv at spise, tage sit tøj af og på, have styr på sine egne ting og have en viden om, hvor det har anbragt sine egne ting også. Toiletbesøg, renlighedstræning, lære at vaske hænder og tørre sine hænder. Deltage med andre børn, for eksempel ved borddækning, finde sin madkasse og kunne spise sin mad, man har i sin madkasse. Lære at hælde vand eller mælk op i en kop. Og der vil det være en rigtig god ide, at man sørger for, at kanden ikke er så stor. På Synscenter Refsnæs bruger vi altid en flødekande til børn. Og det er fordi det er meget lettere at hælde op ad en flødekande. Det er vigtigt at huske på, at det tager tid at få tillært sig de kompetencer. Og læring tager i al almindelighed tid. Og har man et barn med en synsnedsættelse, så skal barnet have tiden og roen til at få lært sig de kompetencer. Det er vigtigt, at barnet mærker, at der er roen, og der er tiden. For at barnet kan lære at mestre sit eget liv, skal der være kompetence voksne omkring barnet. Og her er der både tale om, at det er jer som forældre, og det er synskonsulenterne, og det er det pædagogiske personale, der har et samarbejde omkring barnet, sådan så barnet egentlig mærker lidt, at der er de samme krav hele vejen omkring barnet. Det er med til at udvikle og give motivation. Det er vigtigt at barnet inddrages i de daglige gøremål både i hjemmet, og også for at barnet kan føle, at det er en del af den familie, det bor i. Og der kan det være tale om små opgaver som for eksempel at dække bord eller være med til at lave mad. Barnet får skabt en forståelse af, at for eksempel det at dække bord kan være ret anderledes i de to miljøer. Og der taler jeg så om hjemmet og i dagtilbuddet. I hjemmet, der spiser vi måske af tallerkener – eller det gør vi meget tit – og med bestik, hvor i dagtilbuddet er der rigtig mange institutioner, der sidder og spiser af sin madkasse. Og måske drikker de af en drikkedunk og ikke nødvendigvis af en kop. Og det er også en vigtig viden at få med sig. Jeres lokale synskonsulent kan være behjælpelig i institutionen med praktiske hensyn, og her tænker jeg på lige netop, når barnet for eksempel skal sidde og spise.

M: Og hvis vi skal opsamle på det her afsnit med vejledningsråd, hvad kan vi så sige her Anette?

K1: Jamen, så er det især vigtigt at huske på, at når man har et barn med en synsnedsættelse, så har de brug for gode kontraster. Og her tænker jeg for eksempel, at man skal tænke over det underlag, for eksempel en tallerken står på. At det ikke er samme farve, så det flyder ud i et. Det er også rigtig godt, at tænke over, hvad man skal have at spise. Hvilken farve har maden i forhold til tallerkenen?

Det er også nemmere at hælde mælk op i en kop, der enten er rød, eller i et glas, frem for i en hvid kop. Tænk også over barnets placering ved middagsbordet i forhold til lysindfald. Og så er det en rigtig god ide at få hjulpet barnet, så det bliver selvhjulpen både i forhold til af og påklædning. Og hav god tid. Og lad være med at stille for store krav til jeres barn.

M: Femte afsnit vil omhandle orientering og mobility. Og her vil Anette komme ind med eksempler på forskellige tiltag, der kan hjælpe et barn med synsnedsættelse.

K1: For at have et indblik og en forståelse af, hvor langt et barn med en synsnedsættelse kan orienterer sig, skal personalet have et kendskab til barnets visions- og synsdiagnose. Nogle børn med synsnedsættelse kan motorisk være passive, da de ikke visuelt udforsker og bevæger sig lige så aktivt rund i omgivelserne. Derfor så kan der være behov for motorisk stimuli og træning. Det her gælder ikke alle børn med synsnedsættelse. Synsnedsættelsen kan også medvirker til, at det kan være vanskeligt for barnet at orienterer sig såvel ude som inde. Og især på ukendt terræn. Ved opstart i en ny institution, så er det ukendt terræn. Jeres barn kan måske have brug for tid til at lære de nye omgivelser at kende, og jeres lokale synskonsulent kan være med til at guide personalet i institutionen. Måske er der brug for ledelinjer i form af noget neonfarvet tape. Og det kan for eksempel være på gulvet. Det kan være, at der skal tages særligt hensyn, når barnet er ude og lege på legepladsen med afmærkninger af trappetrin eller legeområder. For eksempel stop ved et gyngestativ. Det vil være en stop hjælp for barnet, hvis det lærer at færdes frit, hvilket vil give en større mulighed for selv at være aktiv deltagende i legen for eksempel ude på legepladsen. Barnet skal ikke skærmes, men det skal inkluderes i børnegruppen. Og det betyder jo, at der er nogle forholdsregler, man skal sørge for er i orden. Ellers kan barnet ikke blive en del af børnefællesskabet. For at barnet kan deltage i leg, skal det vide, hvor det finder legemiljøerne, og hvor legetøjet også findes. Et barn med synsnedsættelse kan faktisk have brug for, at de voksne sætter sig ned, leger med barnet og viser, hvordan legetøjet også skal anvende.

M: Så lidt opsamling og vejledning til forældrene for det her afsnit, hvad kan det være?

K1: Det kan være en stor hjælp for et barn med synsnedsættelse at få afmærket sin garderobe. For eksempel med noget farvet tape i en god kontrast. Det vil gøre, at barnet lettere kan finde sin egen garderobe og blive selvhjulpen. Og også at tænke over, hvilken placering, barnet har fået i det her garderoberum. Børn med en synsnedsættelse kan også have glæde lige netop af afmærkning og pejlemærker, og der er det, det enten kan være ledelinjer på gulv eller noget på en væg. Skal barnet selv medbringe sin madkasse, så vil det også være en rigtig god ide, at der på madkassen er et kendemærke, og også at barnet har fået en fast plads måske på en hylde ude i et køleskab, så det

lige netop kan finde sin egen madkasse igen. Og så er der tøjet. I en institution flyder der rigtig meget tøj på gulvet. Sådan er det bare. Og det er vigtigt, at barnets tøj også er mærket, og at barnet har kendskab til, hvilken farve har mit tøj, er der nogle særlige kendetegn på det? Sæt jer ned, undersøg tøjet med sit barn, så det kan bede om hjælp, hvis det ikke kan finde det. Og gode rutiner, og gode rækkefølger, det er også en rigtig god hjælp for barnet.

M: Femte afsnit vil omhandle den voksnes rolle i leg.

K1: Ja, den voksne har faktisk en rigtig vigtig rolle i legen. Og her vil jeg komme ind over nogle eksempler på, hvilken rolle den voksne kan have. For eksempel, så kan den voksne være aktivt deltagende i legen, og det har et barn med en synsnedsettelse meget tit brug for, især når det skal øve sig netop i rollelegen. Start med at inviter et barn mere med ind i legen, og så når barnet kan klare flere, så kan man inviterer flere med ind i den. Det gælder også, når man leger hjemme. Barnet kan lege først enten med far eller mor, så byder man både far og mor med ind og søskende. Og børn lærer rigtig meget af andre børn. Når barnet har tillært sig en rolle for eksempel i en rolleleg – kan være faren, moren, hund eller hvad det end er – så kan den voksne begynde langsomt at trække sig og være mere guidende i legen. Og husk, at det tager tid for et barn med en synsnedsettelse selv og tage aktiv deltagelse i legen. Børn med synsnedsettelse leger bare tit lidt længere parallelleg end de seende børn. Det tager længere tid at få tillært sig de sociale spilleregner. Praktisk talt, så råder jeg tit det pædagogiske personale og forældre til nogle gange bare at være døren i legen. Det har jeg selv erfaring med, og det har jeg været flere gange. Og mange har grinet af det, når jeg har sagt, ”Hvad laver du?”, ”Jeg er døren.” Og det er egentlig fordi, at ved at være en dør, så er man også en skærm ind til en leg. Og det betyder, at der ikke er nogen, der træder ind over og skaber forstyrrelser i legen. Det kan man simpelthen forhindre som voksen ved at være en dør. Det er også med til, at det giver fordybelse bag ved, og man lige hurtigt kan give en guidende hånd. For et barn med en synsnedsettelse er det ikke alle legesignaler, der er tilgængelige, da barnet helt eller delvist kan være afskåret fra at aflæse de visuelle legesignaler såsom mimik og kropssprog, som der er rigtig meget af, når man leger. Men de lytter til gengæld til, hvad der bliver sagt. Og nogle gange, så tager de også tingene meget bogstaveligt, og så er det, at der kan opstå misforståelser og fejltolkninger, og så er det, det er rigtig vigtigt, at der er en voksen, der lige kan hjælpe barnet, så det kan komme ind på rette spor igen. Rollelegen handler også om at forhandle rollefordelinger. Og for at et barn er spændende at lege med, så skal det også have noget at byde ind med. Og et barn med synsnedsettelse kan have brug for – måske mere end de seende børn – at drage erfaringer. Og et barn med en synsnedsettelse skal meget tit ud at sanse verden. De skal have

oplevelser på ordene. De skal for eksempel ud at besøge en bondegård, så de har både fået sanseligt ind, hvordan lugter det, at være på en bondegård, og hvordan er det også at være på en bondegård? Hvad sker der, når jeg er på en bondegård? Hvilke dyr er der og hvilke redskaber er der? SÅ vil barnet have noget med sig hjem, en oplevelse, det både har sanset og oplevet kropsligt, som det kan byde ind med i rollelegen.

M: En opsamling af der her afsnit med vejledning, hvad kan det være?

K1: Gode råd til forældre kan være, at man spørger ind til hvilke lege, børnene leger i barnets institution. Og opsøge viden omkring legen. Det kan for eksempel være ved at opsøge nogle steder, hvor barnet kan komme ud og drage erfaringer og få nye input til selv at bidrage i fællesskabet med de andre børn og som fantasi- og ideinput til legen. Lege legene derhjemme, så man får øvet sig. Og at rollelege kan have mange forskellige navne. En leg kan være en spiders-leg, det kan være far og mor og børn, men det kan også være en leg, hvor man sidder og leger med en togbane. Og i alle lege har man en rollefordeling. Og den her rollefordeling skal barnet også lære at forhandle omkring. Også med jer som forældre.

M: Må forældre stille krav til deres barns institution?

K1: Ja, forældre må gerne stille krav til deres barns institution. Institutionen skal samarbejde med både jer som forældre, med jeres lokale synskonsulent, og de har pligt, som der også står skrevet i forløbsbeskrivelsen, til at det pædagogiske personale har en viden omkring jeres barns alvorlige synsnedsættelse. Institutionen har til opgave at fremme jeres barns trivsel, læring og udvikling, og det betyder, at den skal sætte ind med støttende og forebyggende tiltag, som kan modvirke eksklusion fra børnefællesskabet. Og det er lige netop derfor, at I som forældre godt må stille krav til jeres børns daginstitution.

M: Så Anette, hvis vi kan lave en opsamling af de gode råd her til sidst, hvad kan det så lyde som?

K1: Ja, så har jeg klart nogle punkter, jeg godt vil have lov til at fremhæve. Og det vil altid være en stor hjælp for nogle børn med synsnedsættelse at få lavet afmærkninger i deres garderober, når de starter i institutionen. Jeg har især en erfaring omkring også, at den rigtige placering i garderoben kan hjælpe barnet til dets eget selvhjulpenhed. Så barnets garderobe ikke er midt inde i alle andre børns garderobe, men for eksempel ude i siden. Det kan også være, at barnet med synsnedsættelse kan have glæde af lige netop de pejlemærker eller ledelinjer på gulvet eller på væggen, som jeg tidligere talte om. Eller skal barnet selv medbringe en madkasse i daginstitutionen, så lige netop det, at madkassen er letgenkendelig, der måske er sat et klistermærke på, som gør, at barnet nemt kan finde sin madkasse, og at det har en fast plads i køleskabet. Et køleskab i en daginstitution er tit

meget rodet og især, når man står med en synsnedstættelse og skal finde sin egen madkasse. Det giver en tryghed for barnet, hvis det ved, hvor det har stillet sin madkasse om morgenen, da det kommer i børnehaven. Gode afmærkninger på barnets tøj, og også sko, og lad barnet sidde og mærk tøjet godt igennem, så det har en fornemmelse af, hvordan er min jakke? Hvordan er mine støvler? er der nogen specielle kendemærker, som barnet selv kan genkende uden, at man måske nødvendigvis altid sætter et mærke på det? Og så informer barnet om, hvilken farve er vinterstøvlerne, hvilken farve er jakken. Det er rigtig godt at kunne sige, ”Er der nogen, der kan hjælpe mig med at finde min blå jakke.” for eksempel. Så er der også noget omkring gode rutiner og det, at barnet lærer rækkefølgerne at kende i forhold til for eksempel at komme i dagtilbuddet. Og det kan for eksempel være ved ankomst i institutionen, at barnet selv er aktivt deltagende ved at tage sit overtøj og sine sko af og også hjælper aktivt med at få sat det på plads inde i sit garderoberum. Så er der det at sætte sin madkasse på plads. Barnet får madkassen, og barnet går sammen med jer som forældre til køleskabet og får placeret den der. Så ved barnet selv, hvor det er, det har sat sin madkasse. Så er der det med, når man kommer ind på en stue i en børnegruppe, at man får sagt godmorgen, og at der bliver sagt godmorgen til en. Det gør også, at barnet får en fornemmelse af, at det hører til i den her gruppe, og det er blevet set, og det er blevet mødt. En god ide kan også være i institutionen, at der for eksempel bliver holdt en morgensamling, og det gør der i rigtig mange institutioner. Det kan være vanskeligt, når man er et lille nyt barn, der er startet i et dagtilbud og har en synsnedstættelse og skal lære en gruppe på måske 20 børn at kende. Og skal både lære deres ansigt og deres navn at kende, og her der anbefaler jeg altid, at man for eksempel synger en navnesang. Det gør, at barnet bliver præsenteret for navnene, og at man også er åben omkring, at et barn med en synsnedstættelse har brug for at komme tættere på børnene for netop at lære dem at kende og se, hvordan de ser ud i ansigtet. Og det er vigtigt, at der er en åbenhed omkring det. Så er der også det, at barnet jo også skal på toilettet. Og det skal lære, hvor er toilettet henne. Og der er det ud og undersøg toiletrummet, der er i dagtilbuddet. Barnet skal lære, hvor finder det toilettet henne, og hvor finder det håndvasken, og hvordan er det lige, man vasker hænder, og hvordan går man på toilettet i denne her institution i forhold til derhjemme. Ved frokost, så er det også vigtigt om man såvel spiser frokost i hjemmet eller i dagtilbuddet, at barnet igen er aktivt deltagende – og er det i dagtilbuddet – på lige vilkår med de andre børn. Og at det også selv lærer, at hælde op, når det skal have noget at drikke og selv lærer at pakke sin mad ud. Og også selv lærer at tørre op efter sig, hvis det for eksempel har spildt noget på bordet. Eller har fået fedtede fingre, får et stykke papir, lærer at bede om et stykke køkkenrulle måske og får tørret sine hænder selv. For barnet kan godt selv gøre de her

ting. Så er det en rigtig god ide, hvis barnet også har en fast plads at sidde på. Det vil hjælpe barnet både i forhold til, at det sidder rigtig placeret i forhold til lyset, det skal ikke gå og tænke over det, og det vil jeg egentlig give som et rigtig godt råd, at man som forældre husker på, når ens barn skal starte i dagtilbuddet, men også at den lokale synskonsulent er behjælpelig med lige netop den rigtige placering af barnet. Har barnet brug for en middagslur, så er det jo også vigtigt egentlig, at barnet føler sig tryk omkring det at skulle have en middagslur. Og meget tit, så er det i et andet rum, at de sover til middag. Så barnet er aktiv deltagende i selv i at finde sine ting frem. Måske har det brug for et sovedyr. Det ved, hvor det kan finde sit sovedyr, og det ved, hvor det skal placere det bag efter igen. Legetøjet – og det kan såvel både være i dagtilbuddet, og det kan være hjemme. At der måske kan være brug for, at kassen, hvor der skal være biler i, at der hænger en konkret uden på. Altså en bil uden på bilkassen. Det kan også være behjælpeligt, at der står biler, og at der er et billede af biler. Så det får alle sanseindtryk ind. Og det er der rigtig mange børn med synsnedsættelse, der har rigtig stor glæde af. Når vi taler legemiljøer, så tænker jeg også, at det er en oplevelse vi har, at mange børn med en synsnedsættelse – i hvert fald de børn, der har brug for at komme rigtig tæt på ting – dem ser vi tit lege enten på en reol eller et bord. Det er faktisk rigtig vanskeligt for dem at ligge og lege nede på et gulv. Så det er vigtigt, at man får informeret også dagtilbud omkring det. Og det kan også være hjemme, at man husker over at få skabt de her små legemiljøer, hvor barnet let kan komme til. Det kan stå ved et lille bord med for eksempel en bilbane og lege med biler. Det er meget lettere, at have en leg med et andet barn, hvis legen er løftet op fra gulvet. Eller det kan være på en reol. Det kan godt være det lyder sådan lidt, når man siger på en reol, men på en reol kan man faktisk også have en rigtig god leg. Og der kunne det jo være måske med dukker, hvis det er piger vi taler om. Eller legoklodser. Og er det legoklodser vi taler om, så er der rigtig mange børn, der har glæde af, at have sorteringsbakker, og der kan jeres lokale synskonsulent være behjælpelig i forhold til det og bestilling af det. I Institutionen, der går det også hurtigt. Børn flytter sig meget hurtigt. De er meget sjældent ret lang tid det samme sted ad gangen. Og derfor er det også vigtigt, at der lige netop er fokus på jeres barns trivsel i institutionen. Og at I som forældre vender tilbage til dagtilbuddet, hvis der er noget, I er bekymrede omkring. Åbenhed, det når man længst med. Og samarbejde.

M: Tusind tak Anette. Her afrundingsvis vil jeg sige, at Synscenter Refsnæs har udarbejdet publikationer, der også kan downloades: ”Leg og børn med synshandicap”, ”Børn med synshandicap i daginstitution”, ”Hørte jeg nogen sige noget om leg?”, ”At læse sammen med børn”, ”Forløbsbeskrivelsen: Rehabilitering af børn og unge med alvorlig synsnedsættelse 0-18 år,

udarbejdet af socialstyrelsen” og naturligvis kan man deltage i gruppeforløb, hvor der vil være undervisning omkring ADL, orientering og mobility samt kommunikation.

Du har nu lyttet til en podcast produceret af Synscenter Refsnæs. Vi er det nationale specialpædagogiske ressource- og videnscenter for børn og unge med synsnedsættelse fra 0-18 år. Hvis du synes godt om denne podcast, er du velkommen til at dele den med andre, som også kunne få glæde af den. Hvis du er interesseret i at lytte til de øvrige podcast, kan du finde dem på Synscenter Refsnæs' hjemmeside www.synref.dk. Hvis du vil i kontakt med Synscenter Refsnæs kan du enten ringe på 57590100 eller skrive til synscenter-refsnaes@regionsjaelland.dk. Tak fordi du lyttede med.